

lificats de la llengua que l'article femení *no* s'apostrofa davant una sigla femenina començada amb consonant, encara que el nom d'aquesta consonant comenci amb vocal. D'altra banda, el tractament d'alguns punts és tan escàs que voreja la inutilitat. L'ús del tipus de lletra, per exemple, es ventila en una pàgina i mitja; la negreta mereix una sola ratlla i la versaleta no gaire més. Segons el llibre, la negreta *només* «s'utilitza per destacar una paraula respecte al seu context», i no per exemple per als encapçalaments de seccions (com els encapçalaments de *Correcció i traducció de textos informàtics*). D'altra banda, la qüestió del *cos* de la lletra no es mereix ni aquesta solitària ratlla, de la qual cosa potser cal inferir que a parer de les autores tots els textos informàtics es componen amb lletres de la mateixa grandària (llevat de *Correcció i traducció de textos informàtics*, és clar).

El llibre es tanca amb la Unitat 6 («Textos de pràctiques de correcció i de traducció»), que conté 3 textos informàtics per corregir i 12 per traduir. Aquests textos il·lustren dos problemes greus que trobem en tots els exercicis del llibre: en primer lloc, el llibre no proporciona la solució de cap exercici, la qual cosa en qüestiona la utilitat, oïmés si tenim present que la solució no sempre és evident; en segon lloc, tots els exercicis de traducció són del castellà al català, quan la realitat és que la majoria de textos informàtics del planeta es produeixen originalment *en anglès*, com saben perfectament a Softcatalà. Aquesta interposició del castellà, que pot obeir a raons pragmàtiques locals, però que en el fons referma la subordinació

del català/valencià, la trobem en altres detalls: com ja hem indicat més amunt, tots els barbarismes de la Unitat 4 són del castellà, com si els textos informàtics en català/valencià, gràcies a la profilaxi castellana, fossin immunes als anglicismes...

Malgrat el títol, *Correcció i traducció de textos informàtics a)* no ensenya a corregir, *b)* no ensenya a traduir, i *c)* massa sovint ni tan sols versa sobre textos informàtics. El primer punt és clar: el llibre no conté cap mostra de text corregit, no explica mai com es marquen les correccions en un text i fa com si no existissin coses tan elementals (i més en el context informàtic!) com la correcció en suport digital o la correcció de pàgines web. El segon no ho és menys: les autores no diuen mai res sobre tècniques de traducció ni sobre criteris per a jutjar la qualitat d'una traducció. Finalment, la noció de «text informàtic» és tan laxa que exemples com «Los domingos me gusta pasear en bicicleta» poden ser proposats com a traducció sense que el llibre s'enfonsi literalment. A l'últim, hom es pregunta qui són les autores del llibre: tant si són filòlogues-correctores, traductores, o informàtiques, la feina que han fet és molt discutible. Per més bona voluntat que traspuï el llibre, no és la mena d'obra que necessita avui un professional de la correcció, de la traducció o de la informàtica que es vulgui dedicar realment a la correcció i/o traducció de textos informàtics.

Albert Branchadell

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Filologia Catalana

NIDA, Eugene A.

Contexts in Translating

Amsterdam-Filadèlfia: John Benjamins, 2001, 125 p.

El penúltim llibre de Nida porta un títol prou eloqüent: diu que el traductor ha de ser conscient que tradueix textos, no llengües, i parla del paper ineludible del context. Recorda el

lector afirmacions com «no es pot treure una frase, una paraula, de context»? Doncs bé, Nida ho repeteix a bastament des del Prefaci, ho il·lustra amb molts exemples (exemples,

conseqüentment, contextuats) i hi dedica pràcticament mig llibre.

Insisteix també en la funció comunicativa de la traducció, en el paper de l'encàrrec i en l'atenció que cal posar en el destinatari. «*Translators are communicators of texts, not analysts*», afirma per exemple. En el capítol cinquè, «*Translating texts*», critica certs manuals de traducció perquè fan la impressió que traduir significa precisament traduir llengües, descriuen els significats dels diferents camps semàntics, fan llistes de les estructures gramaticals corresponents i analitzen els models estilístics característics de cada llengua. És a dir, parlen de la feina del lingüista. L'autor, naturalment, defensa que allò que necessita un traductor és «*an insider's view that cuts through the formal differences and deals directly with the meaning of a text to be translated*».

Fins aquí, doncs, tot molt tòpic, com calia esperar de l'autor, un home que a la seva edat no es cansa mai d'aprendre. I és que, tot i ser el Nida de sempre (la seva experiència i la seva vocació continuen fornint-li el gruix principal de les idees), es veu que no para de llegir i d'estudiar. I, així, incorpora al seu extraordinari haver tot allò que es publica en el camp de la traducció, ho assimila i ho dona a conèixer a través del seu filtre.

I aquest filtre és la perspectiva que adopta. Perquè ell ho enfoca des de i per al traductor, des de i de cara a l'ensenyament de la traducció. Per Nida, el traductor és la base de tot: del procés de traducció (és responsable, per tant, de l'èxit o del fracàs) i de la reflexió sobre tot allò que s'hi refereix.

Aquesta perspectiva és, no cal dir-ho, gratificant, per a tots els qui ens dediquem a traduir, i no ens cansarem de dir que és l'única possible, lògica i natural. La multidisciplinarietat dels estudis sobre traducció no la contradiu, ans al contrari, la reforça. Si algú vol fer, per exemple, crítica de traduccions, ha de saber *qui* ha traduït tal o tal cosa; si un altre es dedica a la història de la traducció, també ha d'esbrinar *qui*, *quan* i *com* (la recepció d'una obra o d'un autor en una cultura determinada).

Totes les preguntes que l'autor es planteja tenen com a origen i/o final el traductor, començant per la de la definició de traducció. No la contesta directament, ans passa a afirmar amb rontuditat que «*for the most part [of specialists] the best professional translators and interpreters have little or no use for the various theories of translation*». I més endavant fonamenta aquesta declaració tan tallant amb aquesta altra: «*As yet there is no one generally accepted theory of translation*». Així comença el capítol setè, on analitza tres tipus importants de teories sobre la traducció (res de nou per a l'iniciat, però interessant per la manera com les enfoca).

Una insistència gairebé obsessiva de Nida al llarg de tot el llibre és la de l'ensenyament (no diu aprenentatge) de la traducció, i és molt crític amb els centres que la imparteixen. Una de les falles més greus que hi troba és la dels professors que es contracten. Cito el paràgraf sencer perquè crec que n'hi ha per a sucra-hi pa:

Top-notch translators need to have a significant aptitude for interlingual communication, but they also need to be well grounded in the principles of transferring the meaning of a source text into a receptor language. This grounding can best be attained by experience in actual translating under the guidance of expert teachers who can present the principles of translation in terms of their own expert experiences. Unfortunately, however, most institutes of translation cannot afford to pay what good translators can make in translating. And as a result, people with inferior training and experience end up teaching what they themselves have difficulty in doing.

Que els lectors en treguin les seves pròpies reflexions i conclusions. Segurament té raó en algunes afirmacions, però ens hauríem de preguntar de quin país parla on els traductors són tan ben pagats que poden viure exclusivament de les seves traduccions.

Al capítol cinquè ja esmentat Nida torna a recalcar la necessitat que siguin professionals els qui ensenyin traducció: «*Personal guidance by competent teachers is far better than any textbook on translation, because translating is essentially a skill, and skills are best learned in an apprenticeship context. This, however, means that teachers of translation need to be expert translators*». Com es pot veure, l'èmfasi recau una vegada més sobre el traductor.

Una altra falla que troba als centres d'ensenyament de traducció és la dels cursos de teoria de la traducció. D'una banda, perquè «*too often textbooks on translation employ technical vocabulary that most students cannot readily grasp*». De l'altra, els estudiants «*find that courses on theories of translation are the least helpful, especially when they are heavily front-loaded in a curriculum by those who do not realize that the processes and procedures in translating and interpreting are basically skills, and not compilations of information in content courses, such as literature, history, and philosophy*».

El lector potser trobarà que totes aquestes afirmacions obren més interrogants que no pas els tanquen. De quins centres d'ensenyament parla? De quins manuals? Què s'ha d'entendre per teoria/teories de la traducció? Ara bé, sembla clar que Nida, tot i no dir-ho explícitament, opta per l'«aprenentatge» i no pas per l'«ensenyament», si hem de jutjar per la insistència amb què parla de *skills*. Com ja és habitual en ell, compara «*creative translation*» amb «*portrait painting and artistic musical performance*». I rebla el clau:

Some outstanding musicians know nothing about the science of harmonics, but they know how to play a piano with incredible skill, and new songs and sonatas seem to pour out of them, as though they had been stored for years in some deep recesses of the mind and were finally escaping.

El traductor, neix o es fa? Nida sembla ser del parer que per a ser un traductor pro-

fessional cal tenir unes aptituds inherents semblants a les dels músics i artistes en general. Per il·lustrar-ho, posa dos casos reals, molt interessants, això sí, però potser massa extrems. Per no revelar la seva identitat, els bateja amb els noms de Marcos i Guillaume. El primer es va educar en un context estrictament monolingüe, però gràcies a una excel·lent formació en llatí i grec, va continuar estudiant llengües i, tot i no ser capaç de parlar-les, es va convertir en un bon traductor i fins i tot va escriure llibres sobre la història i la pràctica de la traducció. El segon, crescut en un ambient trilingüe, va fer una excepcional carrera universitària i es va dedicar a la traducció, però al cap d'un temps va ser acomiadat per manca de competència (p. 89).

Es descobreix una —aparent?— contradicció en aquest exemple, puix que unes pàgines abans (41, 42) defensa que un traductor ha de tenir un coneixement «actiu» d'unes 50.000 paraules i que, si ha de buscar de mitjana sis paraules per pàgina al diccionari, malament rai, perquè avançarà tan lentament que no s'hi guanyarà la vida. L'ideal és d'una o dues paraules per pàgina com a màxim. Com s'ho feia, doncs, en Marcos de l'exemple?

Hi ha una idea al llarg de tot el llibre que és força «productiva», com dirien els anglesos, o com a mínim suggeridora: traduir no és essencialment diferent d'escriure. De fet, vol dir que traduir és escriure un text en la pròpia llengua. En altres paraules la mateixa idea ha estat expressada per escriptors com Borges o estudiosos del fenomen com Lvóvskaya. I a la Facultat hem constatat al llarg dels anys que els estudiants, traduint, aprenen a redactar. Per a molts les traduccions són les primeres redaccions serioses de la seva vida.

De vegades Nida se les heu amb la lingüística i fa afirmacions generals una mica sorprenents, com ara que «*many people assume that translating requires considerable training in linguistics*». Ens quedem amb les ganes de saber qui són tota aquesta gent. Però la frase li serveix de premissa per a

inferir que «*linguists analyze texts, but translators must understand texts*». També dubta de l'interès de certes assignatures complementàries com ara la lingüística computacional i la intel·ligència artificial. Troba que la informació que donen és marginal i que, en canvi, s'hauria de posar més atenció en la importància dels lectors als quals van destinades les traduccions.

Preocupat per l'ensenyament de la traducció, Nida fa nou recomanacions als professors. El lector curiós les trobarà a la pàgina 105. Aquí ens servirà de mostra només la primera, d'altra banda molt previsible, tenint en compte tota la seva argumentació fins ara. Aconsella «*to have plenty of personal experience in translating so that advice and help to students will be genuine and realistic. Never try to teach*

a skill in which you yourself are not competent».

Tornant als manuals, Nida n'analitza disset (entre ells, ens complau que hi inclogui el de Juan Gabriel López Guix i Jacqueline Minett Wilkison de 1997) i en recomana quatre als principiants (p. 93-103). És curiós, després de tot el que ha dit en contra dels manuals, que ara dediqui tantes pàgines a analitzar-ne disset (un de seu inclòs) i els presenti com a lectures útils.

Per acabar, una altra curiositat: a la bibliografia final cita 141 autors, el més antic és del 1680 (John Dryden) i el més modern, del 1998 (Kjell Magne Yri).

Joan Fontcuberta i Gel

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Traducció i d'Interpretació

REAL, Elena; JIMÉNEZ, Dolores; PUJANTE, Domingo; CORTIJO, Adela (eds.)
Écrire, traduire et représenter la fête (obra col·lectiva)

València: Servei de Publicacions de la Universitat de València, 2002, 833 p.

A la nota introductòria que encapçala aquesta copiosa miscel·lània, s'indica que el tema que aplega els participants en el VIII Coloquio Internacional de Profesores de Filología Francesa de la Universidad Española, és *la festa*, considerada des de «los diferentes puntos de vista que interesan al filólogo: la lingüística, la literatura, la traducción, la didáctica y la cultura» (p. 13). Per raons d'espai abordarem en aquesta ressenya exclusivament aquelles contribucions que tracten de manera explícita les qüestions de traducció relacionades directament o indirecta amb el que en podríem dir àmbit antropològic de les manifestacions festives, amb tot el que d'ambigu i d'excessivament genèric pugui tenir aquesta classificació *a priori*, amb alguna excepció tanmateix, com en el cas de la ponència d'Hermes Salceda, que si bé no tracta de traducció directament, aborda uns problemes literaris que aquest professor coneix alhora com a estudis i com

a traductor i que la traducció ha permès de copsar i de contrastar, si més no en part.

És evident, doncs, però tot i així escau de subratllar-ho, que l'enfocament global, tant temàtic com disciplinari, d'aquesta obra col·lectiva ultrapassa la perspectiva que nosaltres hem adoptat i aquest advertiment no hauria de ser interpretat com un pretext per oblidar ni els camps d'estudi ni les àrees científiques esmentades més amunt, que aquí s'han deixat de banda, però que sens dubte trobaran ressò entre altres comentaristes.

La comunicabilitat interlingüística d'aquesta experiència dels sentits que és la festa, transmesa en la majoria de casos a través de la literatura i, per tant, transfigurada per via discursiva, i sobretot les modalitats, variants, formes d'enunciació i estratègies textuais que adopta hauria de ser, *a priori*, el moll de l'os d'allò que se'ns proposa en aquest volum. I la condició prèvia d'aquesta comunicabilitat és que els codis lingüístics de les